ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ			
Факультет	Образотворче мистецтво	Рівень вищої освіти	Перший (освітньо-професійний)
Кафедра	Графіка	Рік навчання	1
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки	Вид дисципліни	Обов'язкова
Спеціальність	В4 Образотворче мистецтво та реставрація	Семестри	1-2
Групи	Г 26-1; Г 26-2		
ШРИФТ І ТИПОГРАФІКА Семестр 1 (осінь 2026) 1 вересня — 12 грудня			
Викладач	Мельникова Уляна Петрівна		
E-mail	melnykova@gmail.com		
Заняття	За розкладом, дистанційно.		
Консультації	За узгодженням з викладачем		
Адреса			
Телефон	057-706-03-50 (кафедра)		

КОМУНІКАЦІЯ З ВИКЛАДАЧЕМ

Лекції, практичні заняття та консультації з викладачем проходять через онлайн-включення в ZOOM, у визначені дні та години, згідно з розкладом. Додатковим офіційним джерелом комунікації студентів з викладачем є листування емейлом. В разі необхідності додаткової консультації студенти можуть розглянути з викладачем ескізи та інші питання стосовно виконання в ZOOM.

Умови листування:

1) у тексті обов'язково має бути зазначена назва дисципліни, ім'я автора, курс, група, тема завдання.
2) прикріплені файли з ескізами має бути у розширенні jpeg, RGB.

ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Для успішного вивчення предмету студенти використовують комплекс знань з дисциплін циклу професійної підготовки: «Рисунок», «Академічний живопис», «Робота в матеріалі», «Кольорознавство», «Загальний курс композиції», які паралельно вивчаються протягом 1 курсу навчання.

НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Методичні рекомендації

- Мельникова У.П. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни «Шрифт і типографіка». Харків: ХДАДМ, 2019. 32 с., іл.
- Мельникова У.П. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з дисципліни «Шрифт і типографіка» для студентів 1 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Харків: ХДАДМ, 2026. 32 с., 41с., іл.

НЕОБХІДНЕ ОБЛАДНАННЯ

Блокнот для запису лекційного матеріалу, практичних завдань, ескізів. Олівець, туш, чорнила, ручки або фломастери для каліграфії, широке і тонке перо, тримач для пера, лінований папір для каліграфії, олівець, лінійка, транспортир. Комп'ютерна техніка (ноутбук, планшет, цифрова фотокамера тощо) з можливістю виходу до мережі Інтернет. У разі відсутності комп'ютерної техніки всі завдання можуть виконуватись вручну графічними матеріалами.

МЕТА Й ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Шрифт і типографіка» є навчальною дисципліною, що охоплює всі фахові спрямування підготовки студентів, викладається на кафедрі графіки Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

Мета дисципліни – формування фахових компетентностей:

- Здатність застосовувати базові знання з шрифтового мистецтва та каліграфії в практичній діяльності за обраним фахом.
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу отриманих знань та навичок.
- Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- Здатність використовувати професійні знання у практичній діяльності.

У процесі вивчення дисципліни студенти знайомляться з особливостями роботи зі шрифтом, основними методами побудови літер, типографічних композицій, опановують базові знання та уміння з написання каліграфії, вдосконалюють фахову майстерність шляхом виконання практичних завдань.

На підставі набутих компетентностей випускник має демонструвати
програмні результати навчання в мистецькій діяльності:
Аналізувати, узагальнювати, стилізувати, інтерпретувати шрифт (як джерело до творчого пошуку) для виконання практичних завдань та розробки композиційних рішень; застосовувати набуті знання та навички при формуванні концепції типографічної композиції та побудові художнього образу.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

«Шрифт і типографіка» охоплює вивчення побудови шрифта, його походження, різновиди систем писемності. Застосування практичних навичок при створенні шрифтових композицій та виконанні каліграфії, застосування знань, отриманих з курсу «Шрифт і типографіка», для вільного оперування шрифтами та втілення творчого задуму студентів. Дисципліна вивчається протягом двох семестрів 1 курсу.

Перший семестр - всього 70 годин: 8 — лекції, 52 — практичні заняття, 5 — модульний перегляд, 5 — екзамен.

1 МОДУЛЬ

містить 1 тему і 4 практичних завдання:
Тема 1. ЕЛЕМЕНТИ ЛІТЕРИ.
1. Графема;
2. Назва елементів літер та шрифту;
3. Автопортрет з елементів друкарських літер;
4. Вправи широким пером;

2 МОДУЛЬ

містить 1 тему і 5 практичних завдань:

Тема 2. ФОРМА ЛІТЕРИ ТА ЕЛЕМЕНТИ ШРИФТУ.

5. Форма та контрформа в літері;
6. Кернінг та трекін;
7. Оптичні ілюзії в шрифті;
8. Копія з роботи майстра, широке перо;
9. Алфавіт, рукописний або друкарський шрифт.

ФОРМАТ ДИСЦИПЛІНИ

Теми завдань розкриваються шляхом лекційних та практичних занять. Самостійна робота студентів спрямована на створення практичних завдань. Зміст самостійної роботи складає пошук додаткової інформації, аналогів, дотичних до завдання та їх аналіз, виконання ескізів та кінцевії практичної роботи. Додаткових завдань для самостійної роботи не передбачено.

ФОРМАТ СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

Формою контролю є екзаменаційні перегляди. Для отримання семестрової оцінки необхідно пройти рубіжні етапи контролю у формі модульних переглядів результатів виконання практичних завдань студентів.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

<table>
<tr><th>Національна</th><th>Бали</th><th>ECTS</th><th colspan="2">Диференціація А (внутрішня)</th><th>Національна</th><th>Бали</th><th>ECTS</th></tr>
<tr><td rowspan="3">відмінно</td><td rowspan="3">90–100</td><td rowspan="3">A</td><td>A+</td><td>98–100</td><td rowspan="2">задовільно</td><td>64–74</td><td>D</td></tr>
<tr><td>A</td><td>95–97</td><td>60–63</td><td>E</td></tr>
<tr><td>A-</td><td>90–94</td><td>незадовільно</td><td>35–59</td><td>FX</td></tr>
<tr><td rowspan="2">добре</td><td>82–89</td><td>B</td><td></td><td></td><td rowspan="2">незадовільно (повторне проходження)</td><td rowspan="2">0–34</td><td rowspan="2">F</td></tr>
<tr><td>75–81</td><td>C</td><td></td><td></td></tr>
</table>

ПРАВИЛА ВИКЛАДАЧА

Заняття проходять в онлайн-форматі, починаються чітко за розкладом, студентам бажано не запізнюватись. Під час занять необхідно вимкнути звук мобільних телефонів. За необхідності студент має запитати дозволу вийти з аудиторії. Про наявність матеріалів та інструментів студенти повинні потурбуватись заздалегідь, до початку заняття. Вітається відкрите обговорення за темою заняття, креативність, аргументоване відстоювання власної позиції, толерантне відношення студентів один до одного. У разі відрядження, хвороби тощо викладач має завчасно попередити про зміни і перенести заняття на вільний день за попередньою узгодженістю зі студентами. Посилання на приєднання до конференції, приклади виконання завдань, аналоги, завантажені готові роботи студентів знаходяться у класрумі.

ПОЛІТИКА ВІДВІДУВАНОСТІ

Не дозволяється пропускати заняття без поважних причин (причини пропуску мають бути підтверджені). Якщо студент пропустив певну тему, він повинен відпрацювати її та на наступному занятті показати результат практичної роботи, яку він виконав самостійно.

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ

Студенти зобов'язані дотримуватися правил академічної доброчесності (під час композиційного пошуку рішення практичних завдань, виконанні ескізів та оригіналів). Жодні форми порушення академічної доброчесності не допускаються. Якщо під час рубіжного контролю помічені елементи плагіату, студент не отримує оцінку за виконане завдання.

Корисні посилання: https://законодавство.com/zakon-ukrajiny/stattya-akademichna-dobrochesnist-325783.html
https://saiup.org.ua/novyny/akademichna-dobrochesnist-shho-v-uchniv-ta-studentiv-na-dumtsi/

РОЗКЛАД КУРСУ

Семестр 1: ФОРМА ЛІТЕРИ ТА ЕЛЕМЕНТИ ШРИФТУ.

Дата	Тема	Вид заняття	Зміст	Годин	Рубіжний контроль	Деталі
	1	лекція	Мистецтво шрифту	4		
	1.1	практичні	Графема	4		
	1.1	практичні	Робота над ескізами	4		
	1.2	практичні	Назва елементів літер та шрифту	4		
	1.3	практичні	Автопортрет з елементів друкарських літер	4		
	1.4	практичні	Вправи широким пером, елементи літер	4		
	1	практичні	Практична робота	4		
	1	практичні	Підготовка робіт до перегляду	5	**Модульний перегляд**	
	2.1	практичні	Форма літери та елементи шрифту	4		
	2.1	практичні	Форма та контрформа в літері	4		
	2.2	практичні	Кернінг та трекінг	4		
	2.2	практичні	Виконання ескізів	4		
	2.3	практичні	Оптичні ілюзії в шрифті	4		
	2.4	практичні	Копія з роботи майстра, широке перо	4		
	2.5	практичні	Алфавіт, сучасний друкарський шрифт. Ескізи	4		
	2.5	практичні	Виконання семестрового проекту	4		
			Оформлення експозиції	5	**Екзаменаційний перегляд**	

РОЗПОДІЛ БАЛІВ

Тема	Форма звітності	Бали
1	Модульний перегляд	0–40
2	Модульний перегляд	0–60
	Всього балів	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

90–100 балів («відмінно» за національною шкалою, **A** — за шкалою ECTS) може отримати студент, який в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, творчо підійшов до виконання завдань, логічно побудував і професійно виконав усі завдання, надав додаткові варіанти за відповідними темами, крім того, брав участь та переміг (посів 1–3 місце) у міжнародних або усеукраїнських конкурсах та акціях, студентських олімпіадах чи наукових конференціях з мистецтва або дизайну.

82–89 балів («добре» за національною шкалою, **B** — за шкалою ECTS) отримує студент, який добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з усіма поставленими завданнями, творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому зробив декілька незначних помилок.

75–81 балів («добре» за національною шкалою, **C** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в цілому добре опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, вчасно та якісно справився з більшістю поставлених завдань, достатньо творчо підійшов до виконання цих завдань, але при цьому виконана робота мала значні недоліки.

64–74 балів («задовільно» за національною шкалою, **D** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не в повному обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з переважною більшістю поставлених завдань або виконав усі завдання на недостатньо професійному рівні, при цьому виконана робота мала значні недоліки (неохайність виконання, відсутність творчого підходу тощо).

60–63 балів («задовільно» за національною шкалою, **E** — за шкалою ECTS) отримує студент, який в недостатньому обсязі опанував матеріал практичного та теоретичного курсу, справився з основними з поставлених завдань, але при цьому виконана робота має багато значних недоліків (неохайність виконання, відсутність творчого підходу, невчасна подача виконаної роботи тощо).

35–59 балів («незадовільно» за національною шкалою, **FX** — за шкалою ECTS) отримує студент, який не впорався із головними задачами дисципліни, тобто не опанував більшість тем практичного та теоретичного курсу, пропускав заняття без поважних причин, допустив значну кількість суттєвих помилок при виконанні завдань. Про відсутність належних знань свідчать незадовільні підсумки поточного перегляду. У цьому випадку для одержання оцінки потрібна значна додаткова робота для вико-нання усіх завдань дисципліни відповідно програми курсу і повторна перездача.

1–34 балів («незадовільно» за національною шкалою, **F**— за шкалою ECTS) отримує студент, який не володіє знаннями з усіх модулів дисципліни, не виконав програми курсу і, відповідно, не впорався з поточними перевірками та не склав екзаменаційного перегляду. В цьому випадку передбачений обов'язковий повторний курс навчання.

СИСТЕМА БОНУСІВ

Передбачено додаткові бали за творчу активність студента під час навчання: участь в обласних, всеукраїнських та закордонних художніх виставках, конкурсах та олімпіадах, організації персональних виставок і творчих проектів.
Максимальна кількість балів: 100.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова:

Рудер Е. Типографія. Київ: ArtHuss, 2025. 276 с.
Pangram. International Student Competition on Font & Calligraphy / Міжнародний студентський конкурс зі шрифту і каліграфії Pangram. Харків: ХДАДМ, 2023. 212 с.

Допоміжна:

Іваненко Т. Шрифтовий дизайн/основи. Навч. посібник. Харків: ХДАДМ, 2019. 144 с.
Каталог кириличних шрифтів «Живий шрифт». Київ: Школа каліграфії «Арт і Я», 2018. 64 с.
Чебаник В. Прописи «Італійський курсив: латиниця та кирилиця». Київ: Школа каліграфії «Арт і Я», 2021. 104 с.
Bauchaus / Konception: Droste M. Bauchaus. Bauchaus-Archiv Museum für Gestaltung. Köln- London –Madrid-New York –Paris-Tokio: Taschen, 2002. 256 S.
Molly Suber Thorpe. Mastering Modern Calligraphy : Beyond the Basics: 2,700+ Pointed Pen Exemplars and Exercises for Developing Your Style. New York: r St. Martin's Griffin, 2019. 240 p.